

Kallotrofeen valmistus

Jopa linnuista voi tehdä kiehtovan näköisiä kallotrofeita. Kuvassa on heinäsorsa ja fasaani.

**Kallo- ja sarvi-
trofeet ovat
näyttäviä
metsästysmuistoja.
Kallon ei aina
tarvitse olla
sarvipäästä tai
suurpedosta.
Myös vaikkapa
jäniksen, sorsan tai
sarvettoman peuran
kallot ovat varsin
mielenkiintoisen
näköisiä muistoja.
Myös esillepanolla
on suuri merkitys
trofeen
arvostuksessa ja
näyttävyydessä.**

TEEMU SIMENIUS

TEE-SE-ITSE-mieliselle ihmiselle valkaistun kallon tekeminen on heti lihan talteen ottamisen jälkeen ehkä helpoin tapa hyödyntää riistaa. Lisäksi kallo on kompaktin kokoinen metsästysmuisto, jonka saa mahtumaan mukavasti pienempäänkin kämpppään.

Tekisinkö itse vai teettäisinkö?

Vaikka itse tehdyllä kallotrofeella on oma mittaamaton ar-

vonsa, niin kaikkia ei tämän jutun lukemisenkaan jälkeen kallontekoinnosta. Ehkäpä kipinä tämänkaltaiseen muistoon iskee silti. Tällöin voi kääntyä ammattilaisen puoleen. Toinen suositeltava syy ammattilaisen käyttöön on erityisen hienon tai tärkeän luutrofeen valmistuttaminen varman päälle hyvin.

Eläintäyttäjät ottavat yleensä myös kallontekohommia vastaan, ja hinnat ovat monen kukkarolle varsin kohtuullisia.

Kysypä muuten samalla täyttöhintoja, eivät nekään kovin mahdollittomia yleisestä luulosta huolimatta ole. Etenkin pienemmän täyttötöynten teettäminen käy usein yllättävän edullisesti, ja perheen muu jäsenistökin hyväksyy sen usein hirvenpäästä helpommin.

Sanoista tekoihin

Kallon putsamiseen on useampia tapoja. Niitä ovat mm. keittäminen, mädättäminen ja toukkien käyttö. Lisäksi on nähty jos jonkinmoista painepesurivälinettä ja muuta vastaavaa.

Toukkafarmia satunnainen kallontekijä tuskin haluaa pitää ja painepesuri on turhan karkea väline kokonaisen kallon putsaukseen. Niinpä jatkan mainituista tavoista kah-

den ensimmäisen vaihtoehdon kanssa.

Kaikissa mainituissa tavoissa yhteistä on se, että aluksi kallon ympärillä oleva nahka ja paksuimmat lihat poistetaan luuta vahingoittamatta. Nahan ja lihan lisäksi suurin osa aivoista pyritään poistamaan pinseteillä. Näin loppukudosten irtoaminen nopeutuu käytettävästä kypsytystavasta riippumatta.

Isompien kudosten irrottamisen jälkeen, ennen kypsytystä, kallo laitetaan kylmään veteen vuorokaudeksi veren poistamiseksi. Vesi kannattaa vaihtaa pari kertaa, ja mukaan voi laittaa muutaman tipan fairya tai muuta käsiasiantienpesuainetta.

Mikäli kallossa on sarvet, ne eivät saa liottaessa osua veteen. Mahdollisesti pinnalle jäävän pääläen voi tällöin liottaa laittamalla rätin sarvien väliin.

Tiivistetyksi kuvattuna liotuksen jälkeen kallo joko keitetään tai mädätetään. Keittämisen jälkeen se puksataan, ja hampaat parafinoidaan. Mädättämisen jälkeen taas kallo puksataan, mutta hampaat eivät tarvitse eri käsittelyä. Vetyperoksidilla valkaistaessa kallo voidaan laittaa suoraan liuokseen, kun taas pastalla valkaistessa kallo ensin kuivataan.

Näistä kerrotaan tarkem-

min omista osissaan.

Keittäminen

Keittäminen on varmasti ensimmäinen tapa, joka kallon käsittelystä mieleen tulee. Keittämisen tavoite on kypsyttää kudokset niin, että ne irtoavat luusta pienellä väivalla.

Keittämisaikaa kannattaa hieman harkita. Nuorella yksilöllä kallo saattaa hajota osiin liiallisella keittämällä, mutta vanhan yksilön kalloa voi keittää vaikka kuinka kauan.

län lisäksi kannattaa huomioida kallon yleinen hauraus ja rasvaisuus. Jänis käy esimerkkinä hauraasta mutta rasvaisesta kallost, ja majava jyrkevistä ja rasvaisesta.

Haurasta kalloa keitetään vähemmän aikaa kuin jyrkää kalloa. Toisaalta rasvaisuus tekee luusta kellertävän valkaisuaineista huolimatta. Rasvaista kalloa voidaan tarvittaessa keittää puksaamisen jälkeen uudelleen.

Suuntaa antavasti voi sanoa, että nuoren eläimen kalloa keitetään tunti ja vanhan eläimen kalloa yhdestä kolmeen tuntia.

Sarvellisen kallon keittämisessä pitää huomioida, että sarvet eivät saa osua veteen. Muuten sarven alaosaan voi

tulla värimuutoksia. Tätä varten voi tehdä tai hankkia telineen, jolla kallo saadaan oikealle korkeudelle ja oikeaan asentoon vedenpinnan suhteen. Helppo konsti tähän on myös sitoa naru sarvista katilakahvihin.

Sarvet hankaloittavat kannen käyttämistä keittämises- sä. Varsin hyvä apukeino on folio, joka muotoillaan kattilan ja sarven juuren mukaan sopivaksi.

Vedenpintaa tulee keittä- misen aikana tarkkailla, ettei kallo-osaa jää kuiville. Luu ja sen päällä olevat kudokset kuivuvat muuten tiukasti kiini toisiinsa ja putsaaminen sekä valkaisu hankaloituvat. Tässäkin voidaan käyttää rättilä apuna sarvien välissä.

Mädättäminen

Mädättäminen kuulostaa ja myös on ensikosketuksen ot- tavalle kokemus. Mutta totta puhuakseni, se on helpoin ja paras tapa kallon puhdistuk- seen! Sarvellisen kallon puh- distamiseen mädättäminen ei kuitenkaan sovi, sillä sarven alaosaan tulee väistämättä värimuutoksia.

Kaikessa yksinkertaisuus- dessaan mädättäminen ta- pahtuu siten, että laitetaan vettä kannelliseen ämpäriin ja upotetaan kallo veteen. Koko komeus unohdetaan huoneen lämpöön kuukau- deksi.

Kuukauden kuluttua ava- taan ämpäriin kansi varautuen miedohkoon tuoksuun. Lä- hes kaikki kudos on irronnut kallon ympäriltä. Kallo poimi- taan ämpäristä hieman hul- jutellen ja pohjalta sakan

Kallo puhdistuu kätevästi muovisen sieniveitsen ja pinsettien avulla. Muovinen veitsi ei vahingoita luuta ja harjalla pyyhkiytyy pieni irtoaines.

seasta kerätään irronneet hampaat.

Hampaat pyyhitään pape- rilla puhtaiksi ja otetaan tal- teen erilliseen paikkaan kui- vumaan. Mädättämisen suu- rena hyötynä on se, että ham- paat eivät halkea prosessin aikana tai sen jälkeenkään. Hampaat ovat siis tällä sel- vät.

Toinen suuri hyöty mädät- tämisessä on se, että pienet ja hauraat luut nenäontelos- sa ja muualla saadaan sääs- tettyä hyvässä kunnossa lop- putulokseen.

Seuraava operaatio onkin

sitten kallon lopullinen puh- distaminen.

Kallon puhdistaminen

Puhdistamisvälineiden tulee olla sellaiset, ettei luun pinta vaurioidu. Itse käytän pinset- tejä, muovista sieniveistä ja hammasharjaa.

Puhdistaminen on sikäli helppoa, että kaiken pehme- än irtiotaminen riittää. Jos- kus hommassa tarvitaan kär- sivällisyyttä. Kun saa pienen pala kerrallaan poistettua, niin lopulta huomaa, ettei jäl-

jellä ole kuin puhdas kallo.

Putsauksen edetessä kal- loa on hyvä väliillä kastella. Samalla saa kertyvää pikku- roskaa irtoamaan. Kallon si- säpuoli puhdistuu pinseteillä ja valuttamalla vettä edesta- kaisin. Nenäluut voidaan ir- rottaa, jotta niiden alla oleva kudos saadaan poistettua helpommin.

Kun kallo on puhdas, niin se joko valkaistaan tai jätet- tään kuivumaan menetel- mästään riippuen.

Kuivattavan kallon ympär- rille voi kieputtaa valkeaa lan- kaa, jotta nenäluut ja muut osat pysyvät kuivumisen ajan paikoillaan. Irto-osat liimat- aan Eri Keeper -liimalla. Sitä voi ohentaa vedellä, ja kui- vuttuaan liima on väritöntä.

Valkaisu vetyperoksidilla

Valkaisumenetelmiäkin on useita. Paljon käytetty on ve- typeroksidi, jota saa aptee- kista. Sitä saa ja kannattaa hankkia noin 35 % vahvuisena.

Hampaita ei yleensä val- kaista ja ne säilytetään val- kaisun ajan erillään hyvässä tallessa.

Peroksidilla valkaistessa kalloa ei putsaamisen jälkeen tarvitse kuivata, vaan kallo laitetaan putsauksen jälkeen puhtaaseen veteen. Veteen lisätään peroksidia siten, että liuos on noin 5 % vahvuista. Mikäli et ole vahvimmillasi prosenttilaskuissa, niin laita 6 osaa vettä ja 35 % vahvuis- ta peroksidia 1 osa.

Aineen käsittelyohjeita saa apteekista ja nelöytyvät myös pakkauksesta. Kumihansko-

Telineen avulla saa liottaessa, keittäessä tai valkaistaessa kallon upotettua oikeaan syvyyteen, niin että sarvet eivät osu nesteeseen. Pinnalle jäävä päälaki pysyy märkänä rätin tai paperin avulla.

Valmistusmenetelmien ero näkyy lopputuloksessa pienten ja hauraiden luuosien säilymisessä. Vasemmalla on keittämällä ja oikealla mädättämällä kypsennetyn majavan kallo. Mädättämisessä säästyvät nenäontelon hienoimmatkin osat.

ja kannattaa joka tapauksessa hankkia.

Mikäli tavoittelee aivan hohtavan valkoista kalloa, voi peroksidista tehdä tahnan sotkemalla siihen kalkki- tai liitujauhoa. Tahna levitetään kallon pintaan tasaisesti.

Kallo pidetään vetyperoksidissa 1–4 päivää. Valmiusasteen näkee luun valkenuemisen. Kuivuessaan tulos vielä paranee.

Sarvellisen kallon kanssa tulee jälleen kikkailua. Edelleenkin sarvet eivät saa olla valkaisuliuksessa, ja usein sarvien välinen luuaines jää liuoksen pinnalle. Jotta tämänkin alue tulee valkaistuksi, niin sarvien väliin laitetaan valkoista paperimössöä. Paperimössö kostutetaan hieman vahvemmalla, noin 10–15 % peroksidiliuoksella. Käytä vain valkoista paperia, sillä esimerkiksi punaisin sydänkuvioiden koristeltu talouspaperi saattaa aiheuttaa lopputulosta kateltaessa hilpeyttä.

Valkaisun jälkeen kallo kuivataan ja sille tehdään sopiva alusta tai taustalevy. Sarvitrofeeta tehtäessä kallo kannattaa parhaan lopputuloksen saamiseksi sahata vasta valkaisun ja kuivauksen jälkeen. Tosin hirven sarvitrofeen tapauksessa kallo voi sahata käytännön syistä jo ennen keittämistä, sillä tilantarve pienenee oleellisesti.

Valkaisu pastalla

Myytävänä on myös valmiita valkaisupastaa, joka on tarkoitettu juuri kallojen valkaisuun. Aine on nimeltään tai merkiltään ”St. Hubertus” Blitz Paste ja sitä saa mm. Eräkontista.

Tämänkin aineen kanssa täytyy käyttää kumihanskoja. Suomenkieliset käyttöohjeet löytyvät ainakin mainitusta liikkeestä, sillä paketti ei niitä valmiiksi sisällä.

Hampaita ei tämänkään aineen tapauksessa valkaista, vaan ne on syytä ottaa putsauksen yhteydessä talteen.

Ohjeiden mukaan pasta levitetään vasta kuivaan kalloon ja se vaikuttaa 12–24 tunnissa. Kokeilin kyseistä pastaa mädättämällä putsattuun, vielä märkään kalloon ja toimi se kyllä siinäkin, tosin aikaa meni pari päivää.

Aine on melko paksua ja tuo mieleen lähinnä tiivisteiden. Tämän vuoksi se on hankala saada levittymään kunnolla sellaisenaan. Pari pisaraa vettä erillisessä astiassa sekoitettuna helpottaa heti, jonka jälkeen aineen saa tunkeutumaan kallon pienimpiinkin rakoisiin. Itse kastelin osan aineesta hieman enemmänkin ja sain sen siten penslatua jopa nenäonteloon ja muihin erityisen hankaliin paikkoihin.

Aineen vaikutuksen jälkeen kuivunut pasta huuhtellaan pois, ja kuivumisen jälkeen kallo on valmis alustalle ja näyttille.

Valmis kallo alustoineen on hieno ja vähän tilaa vievä metsästysmuisto.

Kallotrofeiden kirjoa.
Vasemmalta oikealle mäyrä, kettu, heinäisorsa, metsäkauris, rusakko, majava ja fasaani.

Hampaiden käsittely

Hampaat ovat oma, varsin tärkeä osa kallon ulkonäössä. Mädätetyn kallon hampaille ei tarvitse yleensä tehdä mitään. Keitetyn kallon hampaat sen sijaan pitää käsitellä halkeamisen estämiseksi. Tosin ketun kokoisten eläinten hampaat pysyvät usein ehjinä ilmeikkäin.

Seinäällä roikkuvat, käsittelemättömät villisian hampaat voivat pysyä usean vuoden ajan ehjinä ja sitten yhtenä kauniina päivänä haljeta. Vähimmillään vahinko on pieni, ja halkeama näyttäyty kapeana viiruna. Pahimmillaan koko hammas räjähtää tuhannen palasiksi. Näinkin olen kuullut tapahtuneen aivan lähipiirissäni.

Kotiolosuhteissa helppo konsti ontojen hampaiden

suojaamiseen on laittaa Super Epoxia hampaan sisään ja sillä siisti. Kalloon takaisin laitettavat hampaat liimataan Eri Keeperillä. Mikäli mahdollista, liimaus tehdään kallon vielä ollessa märkä. Kuivaan kalloon voi olla vaikea saada ujutettua hampaita takaisin.

Varmin tapa käsitellä hampaat on päällystää ne parafiinilla. Se ei kuitenkaan ole niitä helpoimpia kotitekoisia asioita. Tässä kohdin monelle tulee varmasti mieleen amatööriläisen puoleen käännyminen, eikä turhaan.

Korostan kuitenkin, että parafinointi ei ole aina välttämätöntä, ja käsitteilyä kaipaavat lähinnä isot hampaat. Esimerkiksi villisian torahampaat, isompien petojen kulumahampaat ja majavan hampaat on hyvä parafinoida.

Parafinoinnin periaate on se, että hampaiden oma haihtuva kosteus ja rasva korvataan alkoholilla ja alkoholi parafiinilla.

Käytännössä vaihto-opeeraatio tapahtuu seuraavalla tavalla: Tehdään liuos jossa on 50 % isopropanolia ja 50 % vettä, ja annetaan hampaiden liota nesteessä kaksi tai kolme päivää. Sian hampaat saavat olla nesteessä pidempään, noin viikon. Sitten hampaat vaihdetaan 60 % isopropanoliliuokseen ja taas odotetaan. Tätä jatketaan nostamalla alkoholi-pitoisuutta 10 % jokaisella vaihdolla, kunnes käytetään pelkkää isopropanolia. Nyt hampaiden alkuperäinen rasva on liuennut pois ja sen tilalla on alkoholia.

Seuraava vaihe on laittaa hampaat parafiiniin. Tähän tarvitaan uuni, jonka lämpötila nostetaan 65 asteeseen, jotta parafiini muuttuu juoksevaksi. Hampaat pidetään sulassa parafiinissa vuorokauden, isot kaksi tai kolme vuorokautta. Huomioitavaa parafiinissa on se, että hampaista saattaa tulla läpikuultavia liian pitkään uunissa pidettynä.

Käsittelyn päätteeksi pyyhitään ylimääräinen parafiini pois, ja hampaat istutetaan kalloon tai alustaan.

Esille laitto onkin sitten kiinni omista mieltymyksistä. ■